

Yeni əsr Misir ədəbiyyatının xarakterik obrazları – qaçqınlar

Xumar Ələkbərova

Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
AMEA Z.M.Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu
E-mail: uxba@mail.ru
ORCID: 0009-0004-5348-64-78

Xülasə. Bu gün yeni əsr Misir ədəbiyyatı ideya-məzmun baxımından dünyada və xüsusən Ərəb Şərqi qində baş verən ictimai-siyasi hadisələri özündə əks etdirən, çağdaş dünyanın gündəmini zəbt edən və ümumbəşəri çağırışları hədəfləyən mövzularda zəngindir. Belə mövzulardan biri, çox təəssüf ki, Ərəb Şərqi qində səngiməyən savaşlar, regional qarşıdurmalardır. Xüsusən keçən əsrdən miras qalan həll olunmamış Fələstin problemi Yusuf əl-Quayyid, Bahə Tahir, Sanallah İbrahim, Alya əl-Asuani, Miral ət-Tahavi, Radva Aşur, Naval əs-Saadavi və b. misirli yazarların yaradıcılıqlarında müxtəlif aspektlərdən, ideya-məzmun baxımından real faktlara söykənərək işlənmişdir.

Bu mövzuda çoxsaylı əsərlər arasında misirli xanım yazar Radva Aşurun (1946-2014) “Tanturalı qadın” əsəri (2010) xüsusən diqqəti cəlb edir. Romanda R.Aşur müharibə acılarını bütün çılpalqlıqları, vəhşilikləri ilə diqqətə çatdırmışdır. Müharibənin məhv etdiyi həyatlar, yarım qalmış arzular əsərin əsas qayəsini təşkil edir, hadisələr XX əsrin Ərəb-İsrail müharibələri fonunda cərəyan edir və real tarixi faktlara dayanır.

Hadisələrin əsas qəhrəmanı işğal nəticəsində Tantura kəndindən (Fələstin) qaçqın düşən Ruqiyyə adlı qızçıqaz – “Tanturalı qadın”dır. Ruqiyyə obrazının timsalında ərəb ədəbiyyatında nisbətən yeni sayılan bədii obrazlarla tanış oluruq – şəhərdən şəhərə, düşərgədən düşərgəyə ünvan dəyişən, amma doğma yurdlarının qoxusunu burnunda, mənşələrini xəyallarında daşıyan qaçqınlar.

“Tanturalı qadın” adlı bu əsərin sonunda R.Aşur nikbin ruhun qəhrəmanlarını tərk etmədiyini təsvir edir. Doğma elini-obasını tərk etməyə məcbur qalmış insanlar nə vaxtsa mütləq geri dönəcəklərinə inanırlar. Bununla yazıçı özünün və bütün ərəb xalqının ümidlərini ifadə etmiş olur.

Açar sözlər: ərəb ədəbiyyatı, Misir ədəbiyyatı, Radva Aşur, Ərəb-İsrail müharibələri, qaçqın problemi

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 02.10.2023; qəbul edilib – 16.10.2023

Characteristic images of new century Egyptian literature – refugees

Khumar Alakbarova

Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor
Institute of Oriental Studies named after Academician Z.Bunyadov of ANAS
E-mail: uxba@mail.ru
ORCID: 0009-0004-5348-64-78

Summary. Modern Egyptian literature gains relevance and value by addressing the social and political processes unfolding in the Arab East today, as well as the challenges that occupy the agenda

of the modern world and evoke anticipation for the future. Unfortunately, one of the prevalent themes in twenty-first-century Egyptian literature is the impact of wars and regional conflicts.

The persistent issue of the unresolved Palestinian problem inherited from the last century has been explored from various perspectives in the works of Egyptian writers such as Yusuf al-Qaid, Baha Tahir, Sanallah Ibrahim, Alaa al-Aswany, Miral al-Tahawy, Radwa Ashour, Nawal el-Saadawi, and others. Their works delve into the ideas and content grounded in lived, real-life facts. Among the numerous works on this topic is the work of the Egyptian author Radwa Ashour (1946-2014), titled “The Woman from Tantoura” (2010). In this novel, Ashour vividly depicts the stark realities and brutality of war. The narrative revolves around lives shattered by conflict and dreams left unfulfilled, anchored in the backdrop of the Arab-Israeli wars of the 20th century and grounded in authentic historical events.

The central figure in the narrative is a girl named Ruqiyya, who becomes a refugee from the village of Tantura in Palestine due to occupation – hence, the “The Woman from Tantoura”.

In the concluding passages of the work “The Woman from Tantoura”, Radwa Ashour depicts an unwavering optimistic spirit within its protagonists. Despite being compelled to leave their native village, the characters believe in an eventual return. Through this, the writer articulates not only her own aspirations but also the collective hopes of the entire Arab people.

Keywords: Arabic literature, Egyptian literature, Radwa Ashour, Arab-Israeli wars, refugee problem

Article history: received – 02.10.2023; accepted – 16.10.2023

Giriş / Introduction

Yeni əsr Misir ədəbiyyatı bu gün Ərəb Şərqiində baş verən ictimai-siyasi prosesləri, çağdaş dünyanın gündəmini zəbt edən və gələcək üçün həyəcan yaradan problemləri, ümumbəşəri çağırışları hədəfləməklə aktualıq və dəyər kəsb edir.

Bu xətt üzrə ötən əsrlərin sonları, yeni əsrin əvvəllərindən başlayaraq dünya miqyasında dəyərləndirilən, müasir oxucu zövqünü oxşayan maraqlı süjetlərə malik, aktual ideyalı çox sayda əsərlər ərsəyə gəlmişdir. Uzun əsrlər nəzm sahəsində şən-şöhrət qazanmış ərəb ədəbiyyatının artıq XX əsrin sonları – XXI əsrin əvvəllərindən başlayaraq “nəsr cəbhəsində” yeni zamanın ədəbi ənənələri ilə səsləşən uğurlu nümunələri diqqəti cəlb edir. Və bu gün baş verən bütün prosesləri (ictimai, siyasi, mədəni və s.) izləyən, təhlil edən, “bədi süzgəcdən” keçirərək təqdim edən ünlü ərəb yazarlar arasında tarixən olduğu kimi, yenə misirli qələm sahiblərinin rolu böyükdür. Misirli yazarların yaradıcılıqlarında isə müxtəlif mövzu və ideya şaxələri arasında daim aktual olan bir mövzu, çox təəssüf ki, savaqlar, regional qarşıdurmalardır.

Xüsüsən keçən əsrdən miras qalan həll olunmamış Fələstin problemi Yusuf əl-Quayyid, Baha Tahir, Sanallah İbrahim, Alya əl-Asuani, Miral ət-Tahavi, Radva Aşur, Naval əs-Saadavi və başqa misirli yazarların yaradıcılıqlarında müxtəlif aspektlərdən, ideya-məzmun baxımından real faktlara söykənərək işlənmişdir. Bu ədəbiyyatın xüsüsən bir nəzərəçarpan, xarakterik xüsusiyyətini qeyd edə birlərik ki, bu da əsərlərdə birbaşa real tarixi faktlara dayanan savaqlar səhnələri, müharibə vəhşilikləri, soyqırım aktları ilə yanaşı, müharibələrin insan talelərində açdığı heç sağalmayan yaraların, bir insanın bütün ömrünü, mənəvi dünyasını, psixologiyasını alt-üst edən fəsadların da diqqətə çatdırılmasıdır.

Əsas hissə / Main Part

Radva Aşur / Radwa Ashour

Qeyd edilən ideya-məzmunlu çoxsaylı əsərlər arasında misirli xanım yazar Radva Aşurun (1946-2014) “Tanturalı qadın” əsəri (2010) diqqətəlayiqdir. R.Aşur 1967-ci ildə Qahirə Universitetini bitirib, 1972-ci ildə ədəbiyyat üzrə magistr dərəcəsi alıb. 1975-ci ildə ABŞ-da afroamerikalıların əsərlərinin tədqiqinə həsr olunmuş dissertasiya müdafiə edib.

1970-ci ildə fələstinli şair Murid Bərguti ilə ailə qurub, 1977-ci ildə sonralar şair olacaq oğlu Təميم dünyaya gəlib. Siyasi baxışlarına görə əri Misirdən çıxarılmış, 17 il Macarıstanda yaşamış, yazıçı isə oğlu ilə Misirdə tək qalmışdır. 2014-cü ildə uzun sürən xəstəlikdən sonra dünyasını dəyişib (Radwa).

“Misirli qadın tələbəninin Amerikada xatirələri”, “İsti daş”, “Xədicə və Savsan”, “Xurma ağaclarını gördüm”, “Sirac: Ərəb nağılı”, “Tanturalı qadın”, “Göy yük maşınları”, “Qışqırıq” kimi əsərlərin müəllifidir.

“Tanturalı qadın” romanı / The Woman from Tantoura

“Tanturalı qadın” romanında R.Aşur müharibə acılarını bütün çılpalıqları, vəhşilikləri ilə diqqətə çatdırmışdır. Müharibənin məhv etdiyi həyatlar, yarım qalmış arzular əsərin əsas qayəsini təşkil edir, hadisələr XX əsrin Ərəb-İsrail müharibələri fonunda cərəyan edir və real tarixi faktlara dayanır, Tantura (22-23 may 1948), Sabra və Şatila (16 sentyabr 1982) qətliaamlarından, bədii süjet boyunca işğal zamanı törədilən insanlığa sığmayan vəhşiliklərdən bəhs edilir (Radwa).

Hadisələrin əsas qəhrəmanı isə işğal nəticəsində Tantura kəndindən (Fələstin) qaçqın düşərək, taleyin rüzgarında ünvanlar dəyişən Ruqiyyə adlı qızciğaz – “Tanturalı qadın”dır. Kənddən çıxarkən atasının və iki qardaşının cəsədini gözləri ilə görən qızciğazın həqiqətlərini anası öləndə qəbül etmir, nə vaxtsa ərinin və oğullarının geri dönəcəyinə inanaraq yaşayır və ölür. Qızciğaz anası ilə, işğaldan əvvəl ailəsini götürüb Livana yerləşmiş əmisinin evinə sığınır. Əmi kənddən çıxarkən böyük qardaşına da kəndi tərk etməyi təklif etsə də, qardaşı qəbül etmir və o, bunu öləndə qəbül etməyə bağışlamır. Yazıçı bu obrazın timsalında ömrü boyu suçluluq hissi yaşayan birinin ağır psixoloji iztirablarını, daim “kaş ki” ehtimalları ilə yaşamağın ağırlığını yaratmağa müvəffəq olmuşdur. Əmi çox ağır şərtlər altında salamat gəlib çıxmış qardaşının yadigarlarına sahib çıxır, azyaşlı Ruqiyyəni tibb fakültəsinin məzunu olan oğlu Eminlə evləndirir. Ruqiyyə beləcə uşaqlıqdan taleyinə düşən yaşından böyük qayğılarla, acılarla böyüyür və tanturalı qadının gözləri önündə şəhərlər, kəndlər viran qalır, bütöv ailələr məhv edilir, arzular, xəyallar, ümidlər puç olur. Ruqiyyənin hekayətini yazıçı onun 3 oğlu, dostları, qonşuları, həmvətənlərinin iştirakı ilə danışır. Əsərin obrazlar qalereyasını taleyi oxşar fərqli obrazlarla genişləndirir – doğma yurdunu tərk edib evinin açarlarını boynunda gəzdirən qadınlar, bir neçə dəqiqə sonra doğmalarını salamat görəcəyinə ümidi olmayan insanlar, girov, məhbəs həyatı yaşayanlar, yetimlər, qaçqın düşərgələrində xəstəlik, səfalət, təhqir yaşayanlar.

Ruqiyyə obrazının timsalında ərəb ədəbiyyatında nisbətən yeni sayılan bədii obrazlarla tanış oluruq – şəhərdən şəhərə, düşərgədən düşərgəyə ünvan dəyişən, amma doğma yurdlarının qoxusunu burnunda, mənzərələrini xəyallarında daşıyan qaçqınlar. Onlar üçün dünyanın heç bir yeri tərk etdikləri el-obaları qədər gözəl deyildir. Ruqiyyə xatırlayır: hələ kəndləri işğal olunmamışdan öncə başqa zəbt olunmuş kəndlərdən onlara qaçqın ailələr sığınmışdı və özü kimi bir qızciğazla rəfiqə olur. Ruqiyyə ona dənizi, sahili, üzüm bağlarını, gül bağçalarını nə qədər tərif edib gəzdirsə də, həmin qızciğaz elə hey “bizim kənd daha gözəldir” deyir və tanturalı qadın yalnız özü qaçqın olandan sonra rəfiqəsini başa düşür. Beyrut, İskəndəriyyə, Yunanıstan sahillərinə qədər gedib çıxan obraz bəlkə Tantura sahillərini xatırladacaq deyər elə hey qumsaqlıqlara, dənizə can atır, amma bənzəmir, Tanturanın bəyaz güllərinin, badam çiçəklərinin qoxusunu heç cür tapa bilmir və o, əmindir, Tantura dünyanın ən gözəl məkanıdır. Qaçqın düşdüyü andan harada olursa-olsun, gözü tanuralıları axtarır, köhnə dostları, qonşuları ilə əlaqələrini kəsmir, çünki həmin insanlar onun Vətənlə tək bağlıdır. Hekayətin sonlarına doğru yaşlanmış Ruqiyyə artıq övladları sayəsində müharibədən uzaq, əmin

yerlərdə yaşamaq fürsəti olsa belə, uzaqdan Tantura torpaqları görsənən sərhədlərdə yerləşməyi seçir. Çünki uzaqdan olsa da, həmin torpaqlara baxmaq, ətrini rüzgarlarla almaq onu rahat edir, hüsur verir. Və sonunda gözləri uzaqdan görünən Tantura torpaqlarına baxa-baxa anasından miras aldığı, boynundan heç çıxarmadığı Tanturadakı evin açarlarını qız nəvəsinin, nə zamansa bu qapını açmaq arzusu ilə boynuna taxır.

Yazıçı doğma kəndi işğal olunduqdan sonra uşaqlıq çağı məhv olmuş, qaçqın adı almış qızcığazın ruhu Vətən həsrətilə ağrıyan, hafizəsi gördüyü acılı itkilərlə, dəhşətlərlə xəstə olan birinə çevrilməsini real tarixi hadisələr, Ərəb-İsrail müharibələrinin faktiki gedişatı fonunda təsvir edir. Eləcə də tanturalı qadının gördükləri, eşitdikləri, yaşadıkları ilə 1982-ci ildə Beyrutun qərbində salınmış Sabra və Şatila qaçqın düşərgəsindəki qətləmi (Sabra və Şatilla Katliamı), həmin illərdə Livandakı ağır, mürəkkəb ictimai-siyasi durumu, yaşanan dəhşətləri, ümumiyyətlə, Ərəb Şərqiindəki tarixi reallığı diqqətə çatdırır. Həmin illərdə Beyrutda fələstinli gənclərin “ovu” aparılır. Əsasən, kişilər təqib, həbs olunur, əsassız ittihamlarla edam edilir, işgəncələrə məruz qalırlar. Bəziləri isə yoxa çıxırlar, nə həbsi, nə ölüsü barədə heç bir məlumat verilmir. Taleyə naməlum olanların ağır daş bağlayıb dənizin dibinə qərq edilməsi xəbərləri dolaşır. Fələstinlilərlə yanaşı, milli-azadlıq hərəkatına dəstək olan livanlılar da oxşar aqibətlə üzləşirlər. Fələstinlilərə təhdidlər altında fələstinli qaçqın kimi özünü tanıtmıqdan “könüllü” imtina edib, Livanı tərk etmək təklif edilir. Bütün bu təqiblərdə, planlaşdırılmış siyasətdə isə tək iyrənc məqsəd “faktsiz soyqırım aktı” həyata keçirmək, yəni işğal olunmuş Fələstin torpaqlarında, Sabra və Şatila qaçqın düşərgələrinə fələstinlilərə qarşı danılmaz soyqırım aktından başqa, onları “gizlin şəkildə” məhv etmək, sayını azaltmaqdır.

Ərəb-İsrail müharibələri sırasına daxil olan 1982-ci ildə Livanda İsrailin apardığı hərbi əməliyyatların dəhşətlərini də yazıçı fələstinli bir qaçqının (Ruqiyyənin) ailəsinin timsalında bütün çılpıqlığı ilə açır. O savaşa doğmalarını itirənlərin, atasının qətlini bilib susan övladların iztirabları, övladını itirən anaların, itkin yolu gözləyən qadınların acıları romanda psixoloji tonlarla işlənmişdir. Real tarixi faktlardan da məlumdur ki, 1982-ci ildə Beyrutdakı qətləmlər zamanı nə bir canlıya rəhm edilmiş, nə də daş da üstə qalmışdır. Hətta xəstəxanalarda həkimlər, xəstələr vəhşicəsinə qətlə yetirilmiş, qadın tibb heyəti ölənə qədər təcavüzə məruz qalmış, xəstə, əlil azyaşlılara qarşı belə amansızlıq göstərilmişdir. Tarixi hadisələrə bədii həyat verən yazıçı həmin dövəmlərin statistikasını da əsərə daxil etməyi unutmur. Həmin hadisələr zamanı yerli mətbuat 480 ölü sayı verdiyi halda, Beynəlxalq Qızıl Xaç Cəmiyyəti bu rəqəmin 2700 olduğunu, Livan Qızıl Xaç və Fransa xəbərlər agentliyi isə hətta 3000 dinc sakinin qətlə yetirildiyini açıqlamışdır (Lübnan'da gerçəkləşən katliamlar). Təbii ki, itkin düşənlər, taleyi məlum olmayan yüzlərlər insan bu saya daxil edilməmişdir. Şəhərə, ölkəyə dəymiş ziyanın isə nə qədər böyük olduğu verilən xarabalıq təsvirlərindən aydın olur, Beyrut küçələri dağılmış evlərdən, körpülərdən sonra daş karxanasına bənzəyir: evlər yerlə bir olub, bir az öncəyə kimi ətrafına deyən-gülən insanları toplayan masalar devrilib, xarabalıqlardan hələ də isti ailə nəfəsi gəlir. Bir anın içində bütöv ailələr yox olur, küçələrin yetim sakinləri durmadan çoxalır. Bəzi ailələr xoşbəxtlikdən bombardmandan sağ çıxıb, evinin xarabalıqlarının qarşısında oturub yoldan ötənlərin təskinlikverici sözlərinə başlarını sallayır, bəziləri isə heç kəsi eşitmir, görmür kimi gözlərini dağılmış evinə zilləyib sükuta qərq olub. Onları nə ovundura bilər axı, bir neçə dəqiqənin içində həyatla üz-üzə çılpaq qalıblar. Hara sığınacaqlar? Kiminsə xoşbəxtlikdən bu gün evi dağılmayıbsa da, sabahı məlum deyil. Şəhərdə elektriklər kəsilir, çörək, su tükənir, kabus yaşanır. Beyrut sakinləri yaşadıkları dəhşətlərdə fələstinli qaçqınları günahlandırır. Yazıçı bomba səslərinin, xarabalıq toz-dumanının, cəsəd qoxusunun doğmalarını itirən, yaxınlarının həyatı üçün təşviş keçirən insanlarda yaratdığı hissləri psixoloji dəqiqliklə işləyir. Əsərdə belə bir süjet var ki, Ruqiyyə beyrutlu qonşusunun “Siz bura sığınmızsız deyə, israililər Livanla müharibə edirlər” qınayıcı təhqirlərinə məruz qalır (Radva, s. 188). Və təəssüf ki, bir tək o qonşu elə düşünmür...

Vətəndə ölümdən qurtulub qürbətdə qaçqın taleyi ilə barışanların, qürbətdə doğulub burada Vətən tapanların mənəvi əzabları, çarəsizlikləri, çabaları, savaşları da mövzudan kənar qalmır. Bütün ömrünü Tantura xəyalı ilə yaşayan Ruqiyyənin övladları əsl vətənpərvər, ərəb təəssübkeşi,

mənəvi dəyərlərə sahibdirlər. Yoxsulluq içində yaşayıb, mənəvi zənginliklərini qoruya bilən, tarixinə, milli-mənəvi dəyərlərinə, keçmişinə sahib çıxan gənclər ərəb birliyi, Fələstin torpaqlarının azadlığı və nahaq tökülən qanların, günahsızların haqq səsinin dünyaya çatdırılması üçün hərə öz yolunu seçir. Beləcə, həyatda uğurlu olmağı bacaran hər bir qaçqın övlad Fələstinin gələcəyi, ayaqda durması, Yer üzündən silinməməsi üçün çıxış edir.

Tanturalı qaçqın qadının kiçik oğlu Abidin seçdiyi yolla yazıçı Fələstin probleminin hüquqi tərəflərini, siyasi bucaqlarını açır. İnşaat üzrə təhsil alan Abid təhsilini başa vuracağı son il diplomunu alıb, Livandan uzaqda tikinti sektorunda uğurlu iş adamı olmuş qardaşı kimi qurtulmaq şansı varkən fikrindən vaz keçir. O, hüquq sahəsində təhsil alacağını bildirəndə doğmaları onu bu qərarına görə qınayırlar. Çox sonralar isə Abid özü bu qərarını belə açıqlayır: “Həmin müharibə günlərində dağılan şəhərə baxıb düşündüm ki, zəhmət çəkib, ömrümü sərf edib gözəl binalar, körpülər inşa edəcəm, amma düşmən bütün ömrümün amalını bir anın içində dağıdıb yerlə yeksan edəcək. Onda belə qərara gəldim ki, hüquqşünas olmalıyam, öncə bu torpaqda tikmək haqqımız olduğunu hamıya hüquqi müstəvidə sübut etməli, bu hüquqa dayanaraq tikməli, qurmalı, inkişaf etməliyik” (Radva, s. 333). İllər sonra isə Abidin Avropada yerləşərək, fələstinlilərin soyqırımı, Beyrutda dinc sakinlərin bombalanması faktları ilə bağlı hüquqi fəaliyyət apardığı qeyd edilir. O, beynəlxalq məhkəmələrdə ikili standartlara, seçici, irqçi və millətçi münasibətlərə rəğmən davalar açır, Ərəb-İsrail müharibələrində yaşananların dünyaya, həqiqətlərin ictimaiyyətə çatdırılması mövqeyindən geri çəkilmir. Əsas hədəf bu savaşa hətta müharibə qanunlarına uyğun aparılmadığını, düşünülmüş soyqırım, insanlığa qarşı vəhşilik aktı olduğunu sübut etmək, beynəlxalq məhkəmələrdə gec də olsa, günahkarlara cəza tələb etməkdir. “...Heç bir savaşa xəstə dolu xəstəxanaların bombalanması, xəstələrin tək-tək yataqda zorlanması, işgəncələrə məruz qalması və qətlə yetirilməsi, yaralılara tibbi yardım edən həkimlərin qətli, uşaq dolu məktəblərin bombalanmasına haqq qazandırılı bilməz. Düşmən hətta öldürülənlərin meyitləri üzərində təhqiramiz hərəkətlərdən çəkinmir, qulaqlarını kəsib açarlıq düzəldir, quzğun kimi leş eşirlər...” (Aşur Radva, 2019, s.340).

Əbu Məhəmməd adlı tanturalı şəxs timsalında isə əsirlərə qarşı vəhşi, insanlığa sığmayan münasibəti açıqlamaqla yazıçı bir daha bu savaşa müharibə qanunlarından kənar aparıldığını göstərir. O, Tanturadan əsir götürüldükdən sonra maşınlarla doldurulub daşındıqlarını, yol boyu isə işgəncələrə məruz qaldıqlarını deyir. İşgəncələrə dözməyib ölənlər doğmalarını, həmkəndlilərini ilk dayanacaqda izsiz səhralarda əllərilə qəbir qazıb basdırdıqlarını danışır. “...Günlərlə susuz daşındıqdan sonra bir su çeşməsindən aralı maşını saxlayıb “Tələsin, su için!” əmri verir, susuzluqdan vüudları çat-çat olmuş əsirlər özlərini unudub yanındakı qardaşı olsa belə itələyib su çeşməsinə tələsir... İrəli keçib su çeşməsinə çatanları isə bir qurtum içməmiş arxadan güllələyirlər, sonra yenə adsız məzarlıqları, kütləvi qəbiristanlıqları geridə buraxıb işgəncə dolu sabahlara oyanırıq...” (Radva, s. 263). Əsir həyatı yaşamış, yaşından çox yaşlı görünən, üzündə hər ağrı-acının izi olan Əbu Məhəmməd əsirlikdə doğma qadınları, qızları üçün mənəvi əzab və sarsıntı yaşadıklarını da gözlərində yaş anladır. Cismani işgəncələrə dözən əsirlərin viran qalmış Vətən dərdinin üstünə, ana-bacılarının, arvad və qızlarının namuslarına əl uzadılması, təcavüzə məruz qalmaları ehtimalları gəlincə, tab gətirə bilməyib sarsıntı keçirmələrindən danışır. Əsirlikdə sağlamlıqlarını tamamilən itirmişlərin bir də aldıkları psixoloji zərbələrdən şikəst qaldıqlarını etiraf edir.

Nəticə / Conclusion

“Tanturalı qadın” adlı bu əsərin sonunda Radva Aşur nikbin ruhun qəhrəmanlarını tərks etmədiyini təsvir edir. Doğma elini-obasını tərks etməyə məcbur qalmış insanlar nə vaxtsa mütləq geri dönəcəklərinə inanırlar. Bununla yazıçı özünün və bütün ərəb xalqının ümidlərini ifadə etmiş olur. Qeyd edilməlidir ki, məhz bu cəhət Fələstin probleminə bəhs edən əksər misirli yazarların yaradıcılığı üçün xarakterikdir.

Bundan başqa, yazıçı dözümlülük, dinc birgə yaşayış, insan haqları və humanizm prinsiplərinin aliliyini təbliğ edən dünya güclərinin münaqişələrin, savaş qurbanlarının problemlərinin həlli müstəvisində laqeyidliyini, pərdəarxası simalarını, siyasi oyunlarını hekayət boyunca ifşa etməyi də unutmur ki, bu da yeni əsr Misir ədəbiyyatı nümayəndələrinin oxucu ilə təmasında daim izlədiyi əsas hədəfdir.

Ədəbiyyat / References

Sabra ve Şatilla Katliamı. (2019).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Sabra_ve_%C5%9Eatilla_Katliam%C4%B1 adresindən alındı

Lübnan'da gerçəkleşən katliamlar. (2022).

https://tr.wikipedia.org/wiki/L%C3%BCbnan%27da_ger%C3%A7ekle%C5%9Fen_katliamlar adresindən alındı

Radwa, A. (2019). *Tanturalı kadın.* İstanbul.

Radwa, A. (2019). *The Woman from Tantoura: A Novel from Palestine.*

Radwa, A. (2023). Retrieved from https://en.wikipedia.org/wiki/Radwa_Ashour

Характерные образы египетской литературы нового века – беженцы

Хумар Алекперова

Доктор философии по филологии, доцент

Институт востоковедения имени академика З.Буниятова НАНА

E-mail: uxba@mail.ru

ORCID: 0009-0004-5348-64-78

Резюме. Сегодняшний день египетская литература нового века богата содержанием и идеями, отражая общественно-политические события, происходящие в мире, особенно на Арабском Востоке, занимая повестку дня нынешнего мира и нацеленную на общечеловеческие вопросы. К сожалению, одной из таких тем является непрекращающиеся войны и региональные конфликты на Арабском Востоке.

Унаследованная от прошлого, нерешенная палестинская проблема освещалась с различных сторон в многообразных, отличавшихся идейным содержанием и основывавшихся на реальные факты произведениях таких египетских писателей, как Юсуф аль-Кайид, Баха Тахир, Саналла Ибрагим, Алия аль-Асуани, Мирал ат-Тахави, Радва Ашур, Наваль ас-Саадави и др. Среди многочисленных произведений на эту тему особого внимания заслуживает произведение египетской писательницы Радвы Ашур (1946-2014) «Женщина из Тантуры» (2010). В романе Р.Ашур привлекает внимание читателя на тяготы войны во всей их наготе и жестокости. Жизни, разрушенные войной, несбывшиеся мечты составляют главную идею произведения, события происходят на фоне арабо-израильских войн XX века и основаны на реальных исторических фактах.

Главной героиней событий является девушка по имени Рукия, ставшая беженкой из деревни Тантура (Палестина) в результате оккупации.

Финальная сцена произведения довольно символична. В конце произведения «Женщина из Тантуры» Р.Ашур описывает, что оптимистический настрой не покидает его героев. Люди, вынужденные покинуть родное село, верят, что когда-нибудь обязательно вернуться. Этим писатель выражает и свои мечты, и надежды всего арабского народа.

Ключевые слова: арабская литература, египетская литература, Радва Ашур, арабо-израильские войны, проблема беженцев